

ІВАНОВА АЛІНА ЄВГЕНІЇВНА

канд. юрид. наук,
асистент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УЧАСТЬ ГРОМАДЯН ТА ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ В ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Громадський порядок як соціальне благо встановлюється для громадян і охороняється органами виконавчої влади за допомогою самих громадян. Адміністративно-правовий статус громадянина у сфері охорони громадського порядку та забезпечення безпеки виражається у його правах та обов'язках. Серед основних прав громадянина у сфері охорони громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки можна виділити такі: право на необхідну оборону, тобто на захист особистого здоров'я та гідності, а також державного або громадського порядку; право просити про допомогу в інших громадян у випадку загрози громадському порядку; право просити допомоги у правоохоронних органів. До основних обов'язків у зазначеній сфері можна віднести: обов'язок суворо дотримуватись встановлених правил поведінки у громадських місцях, тобто поважати права, свободи та інтереси інших громадян; обов'язок не допускати посягань на громадський порядок з боку інших осіб тощо. Виконання громадянином встановлених правил поведінки у громадських місцях сприятиме зміцненню громадського порядку в цілому.

Кожен громадянин проживає у певному колективі на порівняно невеликій території. Такий колектив має назву – громада. Зазначений спосіб життя сприяє матеріальному, культурному, духовному зближенню людей, що забезпечує стабільність та міцний громадський порядок в межах такої громади. Охорона громадського порядку та забезпечення безпеки громадян у громаді здійснюється не тільки підрозділами

міліції громадської безпеки, але й спеціально створеними з цією метою громадськими формуваннями.

Основні положення участі громадян та громадських формувань в охороні громадського порядку у громадських місцях та забезпеченні безпеки громадян закріплені у Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Відповідно до зазначеного Закону громадяни України мають право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Громадські об'єднання з охорони громадського порядку можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння міліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо. До складу громадських формувань з охорони громадського порядку повинно входити не менше 10 осіб.

Під час своєї діяльності щодо охорони громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки громадян громадські формування повинні дотримуватися певних принципів, а саме: принципів гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів громадських формувань. Члени зазначених громадських формувань повинні бути знайомі тим мешканцям, які проживають на певній території, оскільки

рішення про створення громадських формувань з охорони громадського порядку приймається на зборах громадян, що мешкають на даній території.

Існують певні вимоги, що пред'являються до членів громадських формувань з охорони громадського порядку, а саме: член такого формування повинен бути громадянином України, який досяг 18 років, виявив бажання брати участь у зміцненні громадського порядку та здатний за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання. Крім того, не можуть бути членами зазначених громадських формувань особи, які порушують громадський порядок, особи, судимість з яких не знята або не погашена у встановленому законом порядку, та раніше засуджені за умисні злочини, хворі на хронічний алкоголізм і наркоманію, визнані в судовому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними тощо.

Члени громадських формувань допускаються до виконання своїх безпосередніх обов'язків тільки після того, як вони пройшли відповідну правову та спеціальну підготовку у підрозділах внутрішніх справ, підрозділах Прикордонних військ, були ознайомлені з формами та методами боротьби з правопорушеннями та одержали в органах місцевого самоврядування посвідчення члена громадського формування і нарукавну пов'язку.

До основних завдань громадських формувань з охорони громадського порядку можна віднести: надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку та громадської безпеки; інформування органів внутрішніх справ про вчинені або ті, що готуються, злочини та правопорушення, місця концентрації злочинних угруповань; сприяння органам внутрішніх справ у виявленні, розкритті злочинів та правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів

підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх.

З метою виконання покладених на них завдань, громадські формування з охорони громадського порядку та їх члени мають право:

- вимагати від громадян додержання правопорядку, припинення злочинів та адміністративних правопорушень;

- брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку і державного кордону спільно з працівниками міліції, військовослужбовцями Прикордонних військ України, а в сільській місцевості – самостійно шляхом виконання конкретних доручень керівника відповідного органу внутрішніх справ або підрозділу Прикордонних військ України;

- у разі підозри у вчиненні злочинів та адміністративних правопорушень перевіряти у громадян документи, які посвідчують їх особу;

- вживати спільно з працівниками міліції заходи до припинення злочинів та адміністративних правопорушень;

- складати протоколи про адміністративні правопорушення;

- входити до клубів, кінотеатрів, інших громадських місць за згодою власника чи уповноваженого ним органу для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення злочинів чи правопорушень;

- взаємодіяти з іншими органами громадської самодіяльності, що беруть участь у заходах, спрямованих на ведення індивідуально-профілактичної роботи; надання допомоги у боротьбі з пияцтвом, наркоманією тощо;

- вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій пропозиції

щодо запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням, виникненню їх причин та умов;

– застосовувати в установленому порядку заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони;

– підтримувати зв'язки з відповідними громадськими організаціями інших країн з метою обміну досвідом роботи і таке інше.

Крім прав, які надані членам громадських формувань у сфері охорони громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки громадян, на членів цих формувань покладені і певні обов'язки:

– брати активну участь в охороні громадського порядку, припиненні злочинів та адміністративних правопорушень та запобіганні їм;

– доставляти до підрозділів міліції, підрозділів Прикордонних військ України, штабів громадських формувань з охорони громадського порядку або громадських пунктів охорони порядку осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, з метою його припинення, якщо вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи порушника, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;

– надавати у межах наданих їм прав допомогу народним депутатам України, представникам органів державної влади та органів місцевого самоврядування у їх законній діяльності, якщо в цьому їм чиниться опір або загрожує небезпека з боку правопорушників.

Таким чином, аналізуючи роль участі громадських формувань в охороні громадського порядку їх діяльність слід розглядати як невід'ємну складову частину єдиної

загальнодержавної системи охорони громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки громадян, а не як конкуруючу з державною правоохоронною системою, оскільки діяльність цих двох систем спрямована на досягнення єдиної мети – підтримання належного громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки громадян. Це означає, що усі складові елементи державної та недержавної правоохоронних систем повинні знаходитись у постійному взаємозв'язку, узгоджувати свої дії, налагоджувати співробітництво та взаємодію у сфері охорони громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки громадян.